

Barbich Iván:

Ébredj Corday...!

A november 12.-i Marat-előadás után - melynek kedvezményes megtekintését a Jogi Kar szervezte meg - nem kerekedett fel a közönség, nem rohanták meg a környező ruhatárat. E helyett egy éjjel tartó vita résztvevői és hallgatói lettek. A vita kezdeményezője Giricz Mátyás, a Szegedi Nemzeti Színház igazgatója, a darab rendezője, bevezetőjében beszélt a studiószínház kialakulásáról, új alkotói módszerekről, s más egyéb időszerű színházi kérdésekről.

Valóban, nagyon időszerű már Magyarországon is a színházi élet megújítása, ami csak akkor sikerülhet, ha ebben a szakma minden területén tevékenykedők résztvesznek. Ez viszont csak akkor érhető el, ha több lehetőséget biztosítanak az új elképzelések kipróbálására. Elszigetelt egyéni indulatok ehhez nem elegendők. /Latinovics Zoltán Ködszurkálója./

A hagyományos színházak "kukucskáló" színháznak is hívják. Itt az történik, hogy a néző néhány órára betekintést nyerhet egy idegen világba, amitől élesen elválasztja a mindig legördülő függöny. Olyan ez, mintha egy doboz oldalát felnyitnánk, de ezt az ott tartózkodók nem veszik észre, s mindent úgy csinálnak tovább, mintha semmiről sem tudnának. A studiószínház az az eszköz, mellyel újra életre lehetne kezdeni a színház egy régi funkcióját, valamint helyreállítani a színész és közönsége közötti igenis társadalmi kapcsolatot. A mostani helyzet kiéleződése messzenyuló okokra vezethető vissza. A második világháború előtt a színház élénk társadalmi élet színtere volt. Merészen azt is mondhatom, hogy nemcsak a függönyön túl, hanem a nézőtéren is folyt az előadás, mozgás, mely a politikai viszonyok távoli vetülete is volt. Ez el is döntötte azt, hogy mit fognak a színpadon eljátszani. E szerint a közönség meghatározta színészét, aki eljátszotta, kifejezte neki azt, amit kívánt; amivé vált, vagy amivé válni szeretett volna. /Ez az oka az operett mai virágzásának is./ A közvetlen kapcsolat is élénk volt, ezt a mai sztárkultuszt nem tudja pótolni.

Ma pontosan fordítva történik minden. Így is kell lennie, ha a színház újra nevelni akar. Máig a közönség teljesen kicsréldött. Olyan szemléletet hoz magával, amit a mozi alakított ki. /Ennek tudható be, a színészek társadalmi elszigeteltsége az 50-es években./

A moziban az ember bemegy egy sötét terembe, leül, és várja, hogy mit vetít a gép. Elsődleges reakciókat már nem vált ki. /Ma már például nem ijed meg a néző a feléje száguldó gyorsvonattól./ A "kukucskáló" színházban a mai közönség a meglevő lehetőséget sem tudja felhasználni, hogy a színésszel emberi kapcsolatba kerüljön.

hogy a közönség a színházban a meglevő lehetőséget sem tudja felhasználni, hogy a színésszel emberi kapcsolatba kerüljön.

Nagyon jó színésznek kell lenni ahhoz, hogy ebből a tehetetlenségből az embereket kirángassa, hogy ne csak a második-harmadik felvonásra kezdjen rájönni a dolog izére, hanem az első felvonás első percével.

A studiószínház képes ezt megoldani. Már a nézők elhelyezése is más. Ezen az előadáson a terem három pontján foglaltak helyet. Nemcsak az előadást, hanem egymás arcát is látják. Jobban kell figyelniük, hogy mindent észrevegyenek, ugyanis a színészeknek, akik a terem közepén és a széksorok közötti átjárókon mozognak, háromfelé kell játszani. Nem elég, ha csak "szavalnak". Minden irányban kifejező mozgással kell életszerűvé tenni szerepüket. A studiószínház elkezdte azt a munkát, amit a régi abbahagyott. Megkísérli helyreállítani a színház azon funkcióját, amely az élet egyik természetes színterévé teszi. Lehetőségei nagyobbak, bár kis létszámú közönséggel dolgozik, ennek viszont az az előnye, hogy könnyebb közösséggé alakítani őket. A darab iránti óriási érdeklődés /az eredeti tervektől eltérően januárban is játszani fogják/ elhallgattatja azokat, akik még mindig a közérthetőségről szavalnak.

Eljutottunk odáig, hogy kialakult egy olyan szélesebb réteg, amely képes a modern hazai és kortárs külföldi irodalom alkotásainak befogadására. Az előadás utáni beszélgetés viszont kicsit lehűtötte a lelkesedést. A kalandfilmek fekete-fehér játéka helyett egy áttételes, tiszta intellektuális művel állunk szemben, melyben szó sincs választásról.

Az említett áttételek a következők:

1. A Szegedi Nemzeti Színház művészei a Marat üldöztetése... c. darabot adják elő.

2. A színpadon örülteket játszanak, akik színészként szerepelnek.

3. Az örült színészek eljátszák szerepüket.

4. Egyes jelenetekben a szerep újabb "játékot" követel.

Elkövettük azt a hibát, amit legjobban a művészek "bűnös leegyszerűsítése" kifejezés jelent.

A kezdeti találó és igaz hozzászólások után már csak arról folyt a szó, ki a szimpatikusabb: Marat, vagy De Sadex márki? A vitát az vitte mellékvágányra, hogy nem tudtunk eléggé figyelni a darabra. Ezt be kell vallanunk. Más kérdés az, hogy az előadók nem segítettek kellőképpen bennünket; a Cordaynak szóló ébresztés nem hatott el minden esetben a közönségig. A bonyolult darab nem tökéletes felfogása odavezetett, hogy kiadós világnézeti vita kerekedett, s a felek a marxizmus klasszikusaitól származó idézetekkel próbálták igazolni.

Segített volna, ha az előadók tudták volna tartani a kezdeti színvonalat. Azok a jelzések, melyek az áttételeket elkülönítették az előadás végefelé elhiványultak. Eleinte még érezni lehetett a rendezői utasítások ízét, de a későbbiekben már nem voltak eléggé hangsúlyosak.

Az a kérdés azonban így is jogosan fogalmazódik meg, hogy a vérrengés és erőszak ellenére miért van az, hogy a forradalom az emberek tudatában mégis mint valami nagyszerű és lelkesítő dolog jelentkezik?